Wi Erich then fiortonde medh Gudz nåde Swerigis, ...

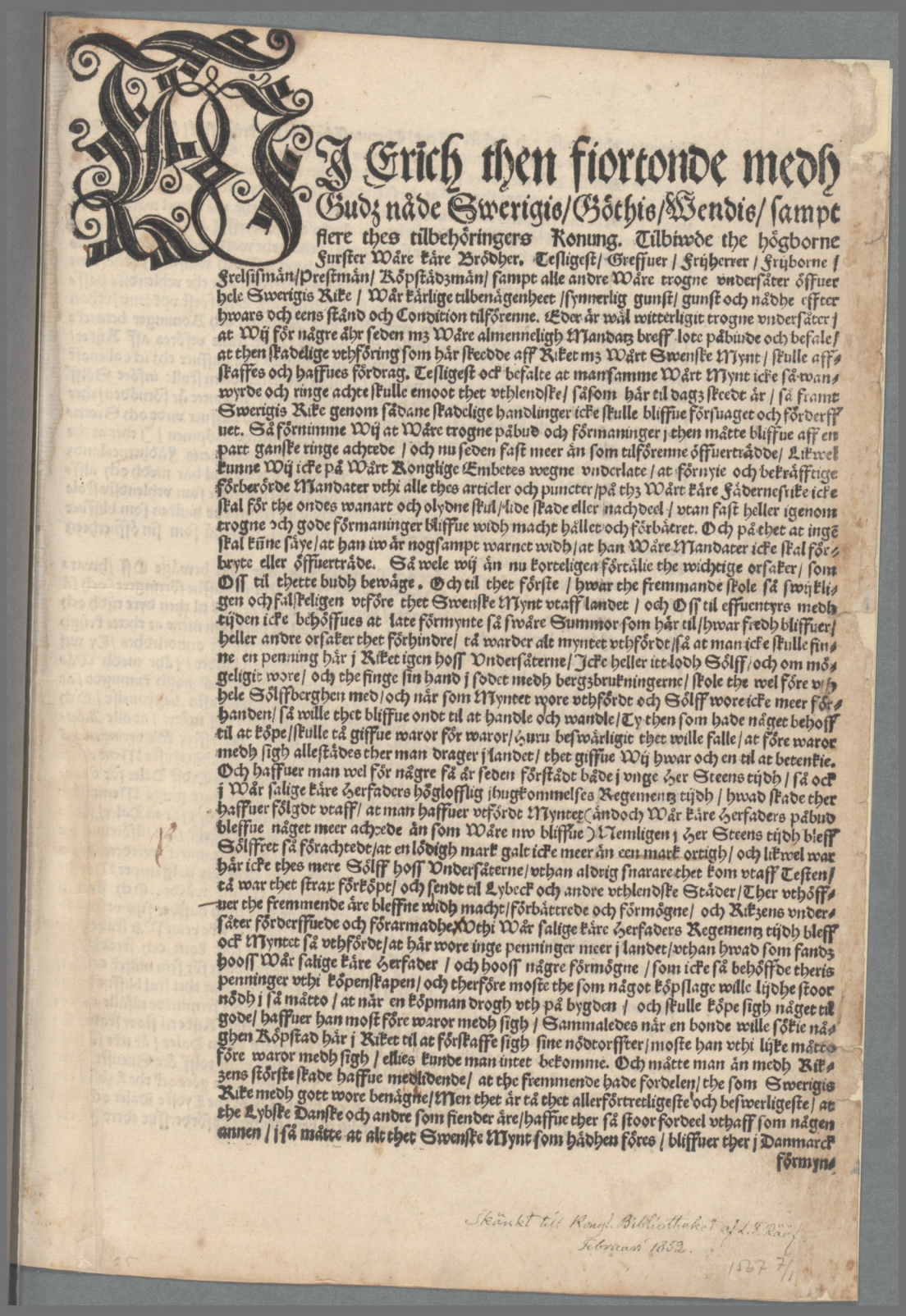

Wi Erich then fiortonde medh Gudz nåde Swerigis/Göthis/Wendis/ sampt flere thes tilbehöringers Konung. Tilbiwde the högborne Furster Wåre kåre Bröder. Tesligest/ Greffuer / Frÿherrer / Frÿborne / Frelsismän/Prestmän/ Köpstädzmän/ sampt alle andre Wåre trogne vndersåter öffuer hele Swerigis Rike / Wår kårlige tilbenägenheet /synnerlig gunst/ gunst och nådhe effter hwars och eens ståndh och Condition tilförenne. Eder är wäl witterligit trogne vndersåter / at Wÿ för några åhr seden mz Wåre almenneligh Mandatz breff lote påbiwde och befale/ at then skadelige vthföring som här skeedde aff Riket mz Wårt Swenske Mynt / skulle affskaffes och haffues fördrag. Tesligest ock befalte at mansamme Wårt Mynt icke så wanwyrde och ringe achte skulle emoot thet vthlendske/ såsom här til dagz skeedt är / så framt Swerigis Rike genom sådane skadelige handlinger icke skulle bliffue försuaget och förderffuet. Så förnimme Wÿ at Wåre trogne påbud och förmaninger j then måtte bliffue aff en part ganske ringe achtede / och nu seden fast meer än som tilförenne öffuertrådde/ Likwel kunne Wÿ icke på Wårt Konglige Embetes wegne vnderlate / at förnyie och bekräfftige förberörde Mandater vthi alle thes articler och puncter /på thz Wårt kåre Fädernesrike icke skal för the ondes wanart och olydne skul/lide skade eller nachdeel / vtan fast heller igenom trogne och gode förmaninger bliffue widh macht hållet och förbåtret. Och på thet at ingen skal kunne säye/at han iw är nogsampt warnet widh/at han Wåre Mandater icke skal förbryte eller öffuertråde. Så wele wÿ än nu korteligen förtälie the wichtige orsaker/ som Oss til thette budh bewåge. Och til thet förste / hwar the fremmande skole så swÿkligen och fälskeligen vtföre thet Swenske Mynt vtaff landet / och Oss til effuentyrs medh tÿden icke behöffues at late förmynte så swåre Summor som här til/hwar fredh bliffuer/ heller andre orsaker thet förhindre/ tå warder alt myntet vthfördt/så at man icke skulle finne en penning här j Riket igen hoss Undersåterne/ Icke heller itt lodh Sölff/ och om mögeligit wore/ och the finge sin hand j sodet medh bergzbrukningerne/ skole the wel före vthe hele Sölffberghen med/ och når som Myntet wore vthfördt och Sölff wore icke meer förhanden/ så wille thet bliffue ondt til at handle och wandle/ Ty then som hade något behoff til at köpe/ skulle tå giffue waror för waror/ hwru beswärligit thet wille falle/ at före waror medh sigh allestädes ther man drager j landet/ thet giffue Wÿ hwar och en til at betenkie. Och haffuer man wel för några få år seden förskådt både j vnge Her Steens tÿdh / så och j Wår salige kåre Herfaders höglofflig ihugkommelses Regementz tÿdh / hwad skade ther haffuer följdt vtaff/ at man haffuer vtförde Myntet (ändoch Wår kåre Herfaders påbud bleffue något meer achtede än som Wåre nw bliffue) Nemligen j Her Steens tÿdh bleff Sölffret så förachtede/at en lödigh mark galt icke meer än een mark ortigh/ och likwel war här icke thes mere Sölff hoss Undersåterne/ vthan aldrig snarare thet kom vtaff Testen/ tå war thet strax förköpt/ och sendt til Lybeck och andre vthlendske Städer/ Ther vthöffuer the fremmende åre bleffne widh macht/förbättrede och förmögne/ och Rikzens undersåter förderffuede och förarmadhe. Wthi Wår salige kåre Herfaders Regementz tÿdh bleff ock Myntet så vthfördt/at här wore inge penninger meer j landet/vthan hwad som fandz hoos Wår salige kåre Herfader / och hoos några förmögne / som icke så behöffde theris penninger vthi köpenskapen/ och therföre moste the som något köpslage wille lÿdhe stoor nödh j så måtto / at när en köpman drogh vth på bygden / och skulle köpe sigh något tilgode/ haffuer han most före waror medh sigh / Sammaledes när en bonde wille sökie någhen Köpstad här j Riket til at förskaffe sigh sine nödtorfftер/ moste han vthi lÿke måtto före waror medh sigh / ellies kunde man intet bekomme. Och måtte man än medh Rikzens störste skade haffue medlidende/ at the fremmende hade fordelen/ the som Swerigis Rike medh gott wore benägne/ Men thet är tå thet allerförtreligeste och beswerligeste/ at the Lybske Danske och andre som fiender åre/ haffue ther så stoor fordeel vthaff som någen annen / j så måtte at alt thet Swenske Mynt som hädhen föres / bliffuer ther j Dannemarck förmynt

Skänkt till Kongl. Bibliotheket af H.S. Kan:r
Februari 1852.
1567 7/1

SOT // 82Aa 14/1 Ligg. Fol. F1700 Bland. / Kungl. förordningar -1599

Tillkomstår 1567

Digitaliserad år 2016

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Wij Erich then fiortonde medh Gudz nåde Swerigis/Göthis/Wendis/ sampt flere thes tilbehöringers Konung. Tilbiwde the högborne Furster Wåre kåre Bröder. Tesligest/ Greffuer / Frÿherrer / Frÿborne / Frelsismän/Prestmän/ Köpstädzmän/ sampt alle andre Wåre trogne vndersåter öffuer hele Swerigis Rike / Wår kårlige tilbenågenheet /synnerlig gunst/ gunst och nådhe effter hwars och eens ständ och Condition tilförenne. Eder är wäl witterligit trogne vndersåter / at Wij för någre åhr seden mz Wåre almenneligh Mandatz breff lote påbiude och befale/ at then skadelige vthföring som här skeedde aff Riket mz Wårt Swenske Mynt / skulle affskaffes och haffues fördrag. Tesligest ock befalte at mansamme Wårt Mynt icke såwanwyrde och ringe achte skulle emoot thet vthlendske/ såsom hår til dagz skeedt är / så framt Swerigis Rike genom sådane skadelige handlinger icke skulle bliffue förswaget och förderffuet. Så förnimme Wij at Wåre trogne påbud och förmaninger j then måtte bliffue aff en part ganske ringe achtede / och nu seden fast meer än som tilförenne öffuertrådde/ Likwel kunne Wij icke på Wårt Konglige Embetes wegne vnderlate / at förnyie och bekräfftige förberörde Mandater vthi alle thes articler och puncter /på thz Wårt kåre Fäderneriike icke skal för the ondes wanart och olydne skul /lide skade eller nachdeel / vtan fast heller igenom trogne och gode förmaninger bliffue widh macht hållet och förbätret. Och på thet at ingē skal kunne säye /at han iw är nogsampt warnet widh /at han Wåre Mandater icke skal förbryte eller öffuertråde. Så wele wij än nu korteligen förtälie the wichtige orsaker / som Oss til thette budh bewäge. Och til thet förste / hwar the fremmande skole så swÿkligen och falskeligen vtföre thet Swenske Mynt vtaff landet / och Oss til effuentyrs medh tÿden icke behöffues at late förmynte så swåre Summor som hår til /hwar fredh bliffuer/ heller andre orsaker thet förhindre/ tå warder alt myntet vthfördt /så at man icke skulle finne en penning här j Riket igen hoss Vndersåterne/ Icke heller itt lodh Sölff/ och om mögeligit wore/ och the finge sin hand j sodet medh bergzbrukningerne/ skole the wel före vthele Sölffberghen med/ och når som Myntet wore vthfördt och Sölff wore icke meer förhanden/ så wille thet bliffue ondt til at handle och wandle/ Ty then som hade något behoff til at köpe/ skulle tå giffue waror för waror/ Huru beswärligit thet wille falle/ at före waror medh sigh allestädes ther man drager j landet/ thet giffue Wij hwar och en til at betenkie. Och haffuer man wel för någre få år seden förstådt både j vnge Her Steens tÿdh / så ock j Wår salige kåre Herfaders höglofflig ihugkommelses Regementz tÿdh / hwad skade ther haffuer följdt vtaff/ at man haffuer vtfördt Myntet (ändoch Wår kåre Herfaders påbud bleffue något meer achtede än som Wåre nw bliffue) Nemligen j Her Steens tÿdh bleff Sölffret så förachtedt/at en lödigh mark galt icke meer än een mark ortigh/ och likwel war här icke thes mere Sölff hoss Vndersåterne/ vthan aldrig snarare thet kom vtaff Testen/ tå war thet strax förköpt/ och sendt til Lybeck och andre vthlendske Städer/ Ther vthöffuer the fremmende äre bleffne widh macht/ förbättrede och förmögne/ och Rikzens vndersåter förderffuede och förarmadhe. Wthi Wår salige kåre Herfaders Regementz tÿdh bleff ock Myntet så vthfördt/at här wore inge penninger meer j landet/ vthan hwad som fandz hooss Wår salige kåre Herfader / och hooss några förmögne /som icke så behöffde theris penninger vthi köpenskapen/ och therföre moste the som något köpslage wille lÿdhe stoor nödh j så måtto / at når en köpman drogh vth på bygden / och skulle köpe sigh något til gode/ haffuer han most före waror medh sigh / Sammaledes når en bonde wille sökie någhen Köpstad här j Riket til at förskaffe sigh sine nödtorfftер/ moste han vthi lÿke måtto före waror medh sigh / ellies kunde man intet bekomme. Och måtte man än medh Rikzens störste skade haffue medlidende/ at the fremmende hade fordelen/ the som Swerigis Rike medh gott wore benägne/ Men thet är tå thet allerförtretligeste och beswerligeste/ at the Lybske Danske och andre som fiender äre/haffue ther så stoor fordeel vthaff som någen annen / j så måtte at alt thet Swenske Mynt som hädhen föres / bliffuer ther j Danmarck förmyn-

Skänkt till Kongl. Bibliotheket af L. T. Rääf
Februari 1852.

1567 7/1

förmyntet vdi Danſkt och Lybſkt Mynt / Therutaff beſolle the krijgsfolk / öffuerfalle Sverigis Rike med moord och brand / och holle thette krijg vppe mz. Sådent och annet mere achte the Suenſke Köpmen intet / ſom Wårt budh förbryte / menendes at hwad ſkade Sverigis Rijke warder tagendes ther aff at the ſåledhes vthföre Myntedt / kommer them intet widh / förſt the må få theris winſt medh rått eller orått / Men the må likwel wara ther til förtenckte / at hwar Swerigis Rike hender nogen olycko och förderff / Tå warder theris oretferdige winſt them intet hielpendes vthur farligheten / vthan the warde ock ſettiendes theris godz och ågodeler j pant ſå wel ſom andre / Ja ock theris liff och wålfård j ſchantzen medh / ſåſom man wel tilförenne fornummit haffuer ware ſkeedt / når the vthlendſke haffue fått öffuerhanden här j Rijket. Och är thet förbudh icke aff Oſſ förſt vpkömit / vthan j gammel tijdh vthaff förſtändige och wijſe Rijkzens Regenter och Konunger betenckt och öffuerwåget / at icke nyttigt ware ſkulle / thet noghet Mynt ſkulle vtföres aff Rijket / Förty man kan bewijſe at för än ſom Berghwercken vpfunnes / tå haffuer thz icke allenaſt warit förbudet at vtföre Mynt / vthan påbudit / at man medh handelen ſkulle införe Sölff j Landet til Rijkzens vppehelle / hwilkit doch (Gudh thes loff) nu intet är förnöden / ther ſom Wij måtte behålle thet här j landet / ſom Gudh alzmechtigh haffuer vndt och Sverigis Rijke förlänt. J wille ock taghe Exempel aff the fremmende Köpmen / J thet at the ſökie ſijn winſt medh theris Fädherneslandz winſt / Och icke medh theris Fädherneslandz ſkade / Huilket Wij ock gerne ſåge at j göre wele. Budhe för then ſkul här medh och alffnarligen befale / at alle ſå wel högre ſom nidrige ſtänder / ſå wel inlendſke ſom vthlendſke ſkole här effter haffue fördragh at vthföre alt Suenſkt Mynt / ſå frampt at huilken ſom bliffuer beſlagen ther mz / ſkal haffue förwerket godzet / och ſtraffes ſåſom thn̄ ſom ſin öffuerheetz budh förachter och förſmåder.

Widhere trogne vnderſåter äre ock ſynnerlighe orſaker ſom bewåge Oſſ / hwarföre Wij icke kunne tilſtädie / at Wårt Swenſke Mynt ſkal ſå bliffue förringret / och ſå godt ſom förachted emoot the främendes / Förty thet är een orſaak til then dyre tijdh och ököp / ſom här är j landet / och ingen annen. Thz äre wel en part ſom mene at thette krijgh ſom förhanden är / ſkal ware orſaken ther til / Så befinnes thet faſt annorledhes / Ty wij kunne bewijſedt / at här äre mere fremmende warer införde j landet / j åhr medh Wåre örligzſkip / än then tijdh ſom fridhligit war. Sammaledis är ock nogh kunnigdt / at thenne dyretijdh begynte alredhe tilwäre för än ſom krijghet hadhe ſin begynnelſe / Och ſkole j vdi ſanning befinne / at thenne dyretijdh förorſaker ſigh j ſå måtte / at alle Köpmen ſom ankomme här j Rijket / the ſtälle meſtedeels ſin handel effter wårderingen på Dalerne / medhen the ſtrax icke kunne wete vthi huadh wärde the thet Swenſke Mynt achte ſkole Och når the Suenſke thet ſielffue ſå förachte / at the rekne eim Tydſk Daler för 6 eller 7. Marck / och en part högre / effter ſom wij haffue förſtådt at en part girige Menniſkior thet giordt haffue. Så följer her aff / at alle waror ſom the haffue köpt för en Daler / ſtälle the för ſiw / otte / eller nive marck ortigher / Bliffuer ſå een alen Engelſk ſom tilförenne icke haffuer gullit högre än halffierde marck / then tijdh Dalern galt fyre marck / werderet för 7. Otte / och Nije marck / Ther hän dogh elieſt icke borde mere gelle än halffempte Marck / eller ock til thet högſte fem marck / effter thette Swenſke Myntz wärde. Och ſkeer ſå medh alle andre waror vthi lijke måtto / Ther aff thenne dyre tijdh haffuer ſijn vrſprung och orſaak / Och kunne wij mz godh ſkäl och ſoge bewijſe / at Wij icke vtan Wår ſkade kunne late förmynte Swenſkt Mynt til Rikzens nödhtörfftер / på thet korn och ſkrodhning ſom nu är / mz mindre at Dalern måtte til thz högſte bliffue werderet för fem marck ortiger / ſå frampt Wår vmköſt och mynterlön ſkal bliffua betaledt Och huar thet ſkal bliffue högre achtedt än ſom förberört är / Så få the Danſke / Lybſke och andre fremmede tilfälle at före Wårt Suenſke mynt här afflandet och förmynte thz om / Sverigis Rijke til ſtoor ſkade / Ty thz Danſke mynt ſom hoos them räknet bliffuer Tree mark på en Daler / är icke ſå gott at tiye theris mark göre ther fylleſt före / och kūne the förmynte vtaff tolff öre Suenſkt mynt ſå mykit Danſkt mynt ſom the räkne på en Daler. Vdi lijke måtte göre ock the Lybſke och andre fremede. Hwarföre Oſſ ſtorligen förundrer / hwij ſå högt the Tydſke Daler och Gul achte / vtan thz kan ſå ſkee / at j haffue en ſynnerlig til benägenheet at förderffue edert Fäder-

nesryke/och förmere the fremede. Och ställe Wij thz til Gud huru rätwist thet ware kan. Wij kunne och icke tencke hwarföre j thet icke besinne/ huad skade edher sielff ther aff förorsakes/ J thz at när alle vtlendzske waror bliffue så dyrt achtede såsom förberördt är/ Så kan icke annerledes ware/än at the Jnlendzske warer måtte och bliffue dyre/ Förty the fattige Swenske wilie och haffue lyke för sitt så wel som the frembmende. Och när som både Jnlendzske och Vtlendzske waror bliffue så dyre/ Så haffue j Köpmen icke heller mykin fordeel ther aff/ Efftet thet när godt köp är/ tå kunde j medh een ringe summa penninger mykit mere godz förhandle/ Och ther j gåffue godt köp på Vthlendzske warer/ så finge j så mykit bättre köp på Jnlendzske igen/ och bliffue så then fattige stackare/ som intet haffwer til at köpe heller sälie och widh macht/ hwilkit eder för rättwijsennes skuld/ och borde betencke/ Ty hwar j jw endeligen wille förderffue the inlendzske/ och sälie Rikzens waror owth för intet/ så at the inlendske skole bliffue plat vtharmede och förderffuede/ och j wele alt förmykit rychte the fremede/ och vplate thm alt för intet/ Så wel thz fölie ther aff at när Rykzens inbyggere äre j grund vtharmede och haffue intet meer til/ Så kan icke heller eder handel bliffue widh macht/ Förty j haffue jw likwel all eder winst aff Swerigis Ryke/ vthan så kan ware/ at j wele skruffue och flyttie Stocholms Stadh tyt medh/ som j alt godzet och handlen fört haffue/ hwilket ingen trogen Swensk borde tilstädie. Förssee Oss för then skul/ at j warde edher besinnendes och bättre betenckendes/ hwadh som edher här vthinnan kan ware nyttigdt och gagneligh. Och på thet j må wete huru högt j alt Gul och Daler achte skole/ så haffue wij så förordnet/ at ingen skal dyrere sälie eller förwechsle sigh Gull eller Daler til än thenne Ordning förmåller/ Nemligen en Daler för fem marck/ En Portugalöser för siuttie fem marck/ En Rosen Nobel för Adherton marck/ En Henricus Nobel för sexton marck. En Dubbel Ducat för femten marck. En Englot för elloffue marck. En Vngersk Gyllen för halff ottende marck. Een Crone sex marck. En Rensk Gyllen fem marck. En Ryder Gyllen halffierde marck. J wille för then skuld thet icke högre achte eller hålle. Thette Wij eder trogne Vndersåter haffue welet tilkenne giffue. Och ändoch monge kunne wel finnes/ som haffue nogre falske meninger om thenne Wår trogne förmaninger/ lyke som Wij thet allenast til Wår egben nytte haffwe på budet. Så skal dogh likwel tydhen och lägenheeten bewyse/ at thet är fast mere Swerigis Rikes nytto och gagn än Wårt. Och huar thenne och andre Wåre förmaninger måtte bliffue widh macht/ skulle man wel förnimme stoor förandring/ bådhe medh köpenskapen och then dyre tydh/ som nu är. Biude för then skuld alle/ så wel högre som nidrige stender/ at the äre Oss här vtinnen hörsamme och lydige/ så fräpt the som sigh förbryte/ icke skole såsom olydighe och ohörsamme vndersåter straffet bliffue. Vdi lyke måtto biude och befale Wij alle the som Oss hulle och trogne äre/ at the haffue här flitig acht och vpseende medh/ at hulken som sigh här emoot förbryter/ at thet måtte bliffue tilkenne giffuit/ Så skal han få halffpartē aff sakören/ som then skyldige förbrutet haffuer/ Och wele Wij elliest wara honom mz gunst och nåde bewogne/ Thette Wij eder trogne vndersåter icke haffue welet förhålle/ Datum Stocholm then 7. Januarij/ Anno Christi 1567. Vthi Wår ålders tydh på thet 34. åhr. och vdi Wårt Regementz tydh på thet Siunde.

Vnder Wårt Konglige Secret.